

ekolisty

informačný spravodaj Priateľov Zeme - SPZ

Venujte
2% pre
ochranu
prírody
viac na str.3

**Priatelia
Zeme
SPZ**

01 / 2009

Kríz: Príležitosť pre zmeny, ktoré prebudia v človeku hodnoty... ■

Európske hlavné mesto kultúry „skultúrňuje“ historický park ■

Nový projekt Priateľov Zeme - SPZ: Príma - Klíma - Životný štýl ■

Kosenie lúk a Založené ruky ■

Rozhovor s predsedom organizácie Priatelia Zeme - SPZ ■

120 ročný platan navrhnutý na výrub ostáva v centre Košíc aj vďaka Priateľom Zeme - SPZ iba s čiastočným orezom.

Obsah čísla 01 / 2009

- 03 . ZAPOJTE SA
- 04 . TÉMA: Kríza: príležitosť pre zmeny, ktoré prebudia v človeku hodnoty a dajú prírode ďalšiu šancu
- 06 . TÉMA: Európske hlavné mesto kultúry „skultúrňuje“ historický park
- 07 . TÉMA: Príma - Klíma - Životný štýl: nový projekt Priateľov Zeme - SPZ
- 08 . TÉMA: Kosenie lúk a Založené ruky
- 10 . AKTIVITY PRIATEĽOV ZEME - SPZ:
- 12 . ROZHOVOR: Martin Valentovič
- 14 . EKOTIPY: Šetrné papierovanie
- 15 . EKOKVÍZ A ANKETA
- 16 . VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Informačný spravodaj Ekolisty**Vydáva:**

Priatelia Zeme - SPZ, Košice

Adresa:

P.O.BOX H-39, 040 01 Košice
kancelária: Alžbetina 53
tel./fax: 055 / 677 1 677
mob.: 0903 77 23 23
e-mail: spz@priateliazeme.sk
http://www.priateliazeme.sk/spz

Redakčná rada:

Ing. Ivana Machová
Branislav Moňok
Mgr. Katarína Vrabľová
Martin Valentovič
Mgr. Hedviga Mileová
Mgr. Lenka Beznáková
grafická úprava:
Mgr. art. René Říha

Dátum vydania:

marec 2009

Foto na titulnej strane:

autor: René Říha
Ostatné fotografie, ak nie je uvedené inak, archív Priateľov Zeme.

ISSN 1335-437X

 Vytlačené na recyklovanom papieri

Spoločnosť priateľov Zeme od februára 2005 zmenila svoj názov na Priatelia Zeme - SPZ. Spolu s názvom došlo aj k zmene loga - z pôvodného srdca s planétou na kruhový symbol - logo medzinárodnej federácie Priateľov Zeme (Friends of the Earth International - FoEI).

Milí priatelia,

Priatelia Zeme - SPZ prešli veľkou zmenou - výmenou predsedu. Ešte som sa tu ani neohrial a už tu máme rôzne krízy - krízu ekonomickú, krízu v triedenom zbere, aj plynovú krízu sme prežili. A to si mnohí ľudia ani neuvedomujú, že je tu už dlho ekologická kríza, alebo kríza morálky či hodnôt. Krízy sprevádzajú ľudí už od počiatkov, a nielen ľudí, ale celý vesmír prežíva to, čo my nazývame krízou každú chvíľu. To čo sme sa my rozhodli nazývať kríza, je totižto len vyjadrenie nášho pocitu, že veci nejdú tak, ako by sme chceli. Ba čo horšie, tie veci idú presne naopak, než smerom k tomu, čo považujeme za dobré. Namiesto pokroku, rastu, napredovaniu musíme proti našej vôli spomaľovať! Hrozná!

Neviem ako vy priatelia, ale ja z kríz nemám strach. V živote som prežil osobné krízy, ľudstvo prežilo už veľa kríz (a verím, že ešte veľa prežije), život a vesmír prežili toľko kríz, že naša predstavivosť zlyháva. A či už ja, alebo vesmír, z kríz vychádzame silnejší než predtým. Je na to jednoduchý recept. Stačí, ak každú krízu nebudete vnímať ako útok na Váš svet, ale keď sa na krízu pozriete ako na test, ktorý má ukázať vaše slabé miesta. A múdry človek by mal poďakovať za upozornenie, a popracovať na tom, aby sa jeho slabé miesta zosilnili. Kríza sa takto vlastne stáva nástrojom, ktorý nám pomáha byť inými, lepšími.

Bohužiaľ mám pocit, že väčšina ľudí sa správa ináč. Bojujú s tou strašnou krízou. Bojujú, zubami - nechtami chcú udržať svoj doterajší život, doterajšie zvyky a spôsoby. Nechápu, že práve tá minulosť spôsobila krízu. Myslia si, že to dobré v ich živote musí byť nemenné, stále dobré a zo všetkým zlým že treba bojovať. Prítom sa stačí pozrieť, ako to funguje v prírode

okolo nás. V evolúcii len málokedy prežívajú organizmy, ktoré sa nemenia. Ak prežijú, tak len vďaka tomu, že si našli miestečko, kde ich nechajú rôzne krízy aspoň chvíľu na pokoji. Oveľa úspešnejšie sú organizmy, ktoré sú pripravené sa zmeniť keď treba. A treba každú chvíľu. Svet okolo sa mení neuveriteľnou rýchlosťou a teda výziev na zmenu je vždy dosť. A vždy keď sa organizmus zmení, zareaguje svet okolo neho a zmení sa tiež. Takže organizmus sa môže meniť znova a tak stále dokola.

Bohužiaľ, okolo seba vidím okrem vystrašenej masy, ktorá naivne dúfa, že život musí byť vždy dobrý podľa ich predstáv aj iných ľudí. Nie je ich veľa, ale predsa len sú tu. Sú to ľudia, ktorí chápú krízu tiež ako príležitosť, ale nie príležitosť na zmenu, ale na ryžovanie na strachu ľudí. Lobujú, aby dostali rôzne dotácie, pretože oni poznajú spôsob ako všetkých ľudí rýchlo dostať do neudržateľného blahobytu. Čo je ešte horšie, pre niektorých je kríza dôvodom na siahanie po doteraz nedotknuteľnom. Napríklad v Košiciach je zrazu aktuálna otázka predaja časti Mestských lesov. Pozor priatelia na týchto ľudí - najmä, ak ponúkajú jednoduché cesty k šťastiu a blahobytu! Také cesty sú pohodlné, ale často končia ešte horšie ako začali.

Život je zmena. A krízy sú ako pripomienky, že je na zmenu najvyšší čas. Nebojte sa preto kríz, ale poďakujte, zatnite zuby a začnite na sebe pracovať. Nech sme všetci lepší ľudia, nech nás krízy posilnia a nech každý v živote odlišíme ľudí čo nás chcú zneužiť od tých, ktorým stojí za to venovať našu pozornosť.

Šťastnú krízu priatelia!

Martin Valentovič

Zhromaždenie členov Priateľov Zeme - SPZ

V novembri 2008 sa v Košiciach uskutočnilo Zhromaždenie členov Priateľov Zeme - SPZ. Zúčastnilo sa na ňom 24 členov, medzi nimi tiež zástupcovia Správnej rady a Revíznej komisie.

Hlavným bodom programu bola zmena predsedu organizácie, prezentácia nového kandidáta a návrhy na niekoľko zmien súčasných stanov organizácie. Predseda organizácie Ladislav Hegyi vystúpil s rezig-

náciou na predsedu a rozhodol sa pre ročnú prestávku v činnosti v organizácii. Za jeho prínos pre organizáciu bol menovaný za čestného člena. Novým predsedom sa po zvolení nadpolovičnou väčšinou stal Martin Valentovič (rozhovor si môžete prečítať v týchto Ekolistoch). K hlasovaniu o zmene stanov sa nepristúpilo z dôvodu potreby dopracovania návrhov. Z členov Priateľov Zeme - SPZ ochotných na zmenách dobrovoľne pracovať, bola vytvorená pracovná skupina, ktorá na najbližšom Zhromaždení členov predloží nový návrh.

VENUJTE NÁM 2% DANE

Venujte tento rok 2% z dane preto, aby bolo zdravšie životné prostredie. Zdravé životné prostredie je základ pre dobrý život. Priamo ovplyvňuje a je zdrojom nášho zdravia, psychickej pohody a energie.

- Ak ste zamestnanec, môžete venovať 2% prostredníctvom priložených tlačív. Ak ste živnostník, firma, vyplňte do daňového priznania uvedené údaje.
- Ak ešte nepracujete, pomôžte nám **aktívne**:
 - Oslovte rodičov, známych, majiteľov firiem - dajte im tlačivá
 - Umiestnite na Vašom pracovisku, v obchodíku, čajovni, v čakárni tlačivá pre 2%, radi Vám ich zašleme
- **Kto z vás by chcel pomôcť na informačnom stánku pri komunikácii s verejnosťou (v priebehu apríla, ale i do budúcnosti)? Hľadáme aktivistov. Ozvite sa na mail: machova@priateliazeme.sk**

Prosím použite tieto údaje:

sú iné oproti minulému roku, nakoľko technicky uskutočňujeme 2% cez našu partnerskú organizáciu Priatelia Zeme - CEPA:

Priatelia Zeme - CEPA, sídlo: Ponická Huta 65, 976 33 Poniky, IČO: 37958208 (SID číslo ostane prázdne), právna forma: Občianske združenie

Petícia Stop Uránu na Slovensku ešte stále aktuálna - pomôžte!

Petíciou sa obraciam na Banský úrad a Ministerstvo životného prostredia. Vyjadrujeme v nej nesúhlas s projektom a požiadavku na podrobné posúdenie vplyvov ťažby ešte pred rozhodnutím o dobývacom priestore, o ktorý Tournigan požiadala.

Prosím, pomôžte nám nazbierať dostatočný počet podpisov. Pri počte 100 000 podpisov sa problémom bude musieť zaoberať parlament. Petičné háčky si môžete stiahnuť a vytlačiť z adresy <http://www.greenpeace.org/slovakia/stop-uranu/>.

Pošlite nám prosím háčky do júna na adresu: Priatelia Zeme - SPZ, P. O. Box H-39, 04001 Košice.

Pomôžte nám zmonitorovať čierne skládky na Slovensku!

V súčasnosti realizujú Priatelia Zeme - SPZ projekt s názvom „Viac recyklácie, menej znečistenia“, v rámci ktorého v prvej aktivite majú za cieľ zistiť a preskúmať stav nakladania s odpadmi na Slovensku a porovnať niektoré fakty a systémy s okolitými krajinami.

Konkrétne údaje o množstve čiernych skládok na Slovensku neexistujú. Máme za cieľ ich čiastočne zmonitorovať a preto by sme uvítali vašu pomoc. Prosím pomôžte nám, venujte čas prechádzke vo Vašom okolí.

Pomohlo by nám, keby ste nám popísali čo najviac čiernych skládok na území Vašej obce, alebo inými slovami zmonitorovali celú obec. Aj keď čierna skládka presne nie je definovaná, sústreďte sa na kopy, ktoré sú objemovo cca 1m³ (1x1x1m) a väčšie. Privítali by sme nasledovný popis čiernej skládky:

1. opis lokality: názov obce, umiestnenie čiernej skládky (ak sa dá i s fotografiou)
2. veľkosť čiernej skládky (odhadom v m x m)
3. zloženie čiernej skládky (stačí opísať to, čo vidíte navrchu skládky)

V mestách, ktoré sú väčšie, nemusíte monitorovať celé mestá, stačí, keď nám nahlásite časté miesta výskytu čiernych skládok.

Prosím Vás, popíšte čo najlepšie lokalitu. Vaše „objavy“ nám zasielajte na e-mailovú adresu: beznakova@priateliazeme.sk.

Dnes je to park v Barci, zajtra Váš obľúbený park

Priatelia Zeme - SPZ spolu s ďalšími košickými občianskymi združeniami Sosna a Spolok na podporu skrášľovania Košíc spustili vo februári petíciu za ochranu košického parku v Barci.

Tento park je najkrajším a najstarším parkom v širokom okolí Košíc a je chránený viacerými VZN mesta Košice. Aj napriek tomu sa v jednej časti parku chystá výrub cca 50-60 stromov, z ktorých viaceré s vysokou spoločenskou,

ekologickou a historickou hodnotou preto, aby mohol na ich mieste vyrásť päťhviezdičkový hotel.

Táto petícia sa netýka len obyvateľov Košíc, ale všetkých občanov, ktorým záleží na tom, aby zeleň neustupovala developerom a ich stavbám. Viac informácií o tomto probléme nájdete na str.6 týchto Ekolistov.

Petíciu je možné podpísať online na stránke www.changenet.sk alebo si stiahnuť podpisový hárok na našej web stránke www.priateliazeme.sk/spz/barca

Kríza

Príležitosť pre zmeny, ktoré prebudia v človeku hodnoty a dajú prírode ďalšiu šancu...

Podľa rôznych prieskumov je najčastejšou témou dneška na Slovensku, ale aj na celom svete „kríza“. Kde to teda všetko začalo, prečo, ako dlho to potrvá, čo všetko a koho každého to postihne? Sú to zložité otázky, na ktoré nepoznajú jednoznačné odpovede ani odborníci.

Ako sa to mohlo stať?

Zo všetkých médií sa k nám každý deň dostávajú informácie o finančnej kríze, dôvody jej vzniku a rôzne prognózy o tom, ako sa bude ďalej vyvíjať. Z časti sa tieto správy zhodujú a z časti sú rozdielne. Odborníci však zhodne tvrdia, že kríza vznikla v USA. Naplno prepukla v auguste roku 2007 a jednou z príčin bolo nezodpovedné správanie sa hypotekárnych ústavov, ktoré poskytovali pôžičky i tým, ktorí nemali dostatočné príjmy na ich splácanie. Zo začiatku sa pokúšala krízu potlačiť vláda obrovskými finančnými injekciami do inštitúcií, ktoré to všetko spôsobili. Viacerí analytici poukazovali na to, že tieto kroky sú z dlhodobého hľadiska neudržateľné, pretože peniaze sa vlievali tam, odkiaľ sa nenávratne aj naďalej strácali. Problémy finančných inštitúcií a neistota na finančných trhoch následne spôsobila spomalenie predovšetkým amerického, ale aj európskeho hospodárstva. Vzájomná previazanosť krajín, globalizácia vo vzťahoch, vyvolala dominový efekt. Výkonnosť globálnej ekonomiky poklesla a predpokladá sa, že bude klesať pokiaľ nepadne na svoje dno. Kedy to bude, na to sú rôzne názory.

Zatiaľ je viac alebo menej jasné, čo a koho kríza doteraz zasiahla. Nevieme však u čoho a u koho sa definitívne zastaví. Finančný trh bol iba začiatkom krízy. Všetko so všetkým súvisí a celkom nepochybné finančný trh s reálnou ekonomikou sú navzájom spojené. Ak majú problém napr. banky, problémy skôr či neskôr pocítia aj firmy, ich zamestnanci, domácnosti, celé krajiny.

Kríza hodnôt

Nezávislí ekonómovia a environmentalisti sa však v niečom zhodujú. Nepočúva sa to ľahko, ale kríza je podľa nich len výsledkom nerozumného a plytvavého spôsobu života. Všetko je vždy o miere... Pokiaľ vedie takýto spôsob života relatívne úzka skupina ľudí, svet si s tým poradí. Ak sa však nadmerné plytvanie stane štandardom, ktorým nás všetkých kŕmi reklama, tak sa

to skôr alebo neskôr musí niekde odraziť. Reklama spôsobila to, že o štandard zbytočného plytvania sa začala zaujímať aj skupina ľudí, ktorá si to nemohla finančne dovoliť, ktorá tento život nemohla pokryť z vlastných zdrojov. Preto si začala na plytvanie požičovať vo finančných inštitúciách. A tie vo svojej chamtivosti ponúkali peniaze stále širšej skupine ľudí. Peniaze sa stali ľahko dostupné, bez dostatočných regulačných pravidiel. A tak stále viac ľudí začalo žiť na dlh. Predpokladá sa, že kríza paradoxne najviac postihne práve túto skupinu ľudí.

Ako vyhlásil bývalý český a československý prezident Václav Havel: „Svetová ekonomická kríza je varovaním pred tým, aby ľudstvo pri snahe o hospodársku prosperitu nezabúdalo aj na základné ľudské hodnoty“. Demokracia a sloboda podľa neho nie sú len o neobmedzenom naháňaní materiálnych statkov. Globálna ekonomická kríza podľa Havla ukazuje, že ľudstvo sa nemôže spoliehať len na „ekonómov, ktorí si myslia, že všetkému rozumejú“ (zdroj SITA).

Aj na kríze sa dá profitovať

Každá kríza môže zo sebou priniesť veľa zmien. Kríza môže byť aj očistný proces, z ktorého by mohlo profitovať, napíšem to trochu nadnesene - celé ľudstvo. To by ale pri moci nemohli byť práve tí ľudia, ktorí propagujú ideológiu potreby hospodárskeho rastu. A udržanie rastu alebo aspoň stabilizácie hospodárskeho rastu sa dá v týchto zažitých koľajach len podporou konzumu. A tak vlády jednotlivých krajín pripravujú rôzne krízové balíčky, ktorých základným stavebným kameňom je „zastabilizovať konzum a postupne ho opäť zvyšovať“. V skutočnosti sa tieto opatrenia snažia zastabilizovať „chorobu“ - príčinu, ktorá bola spúšťačom krízy. Odporcovia týchto opatrení poukazujú na to, že z týchto opatrení budú v skutočnosti profitovať len úzke skupiny ľudí, ktoré si tieto opatrenia vylobovali.

Peniaze nad životné prostredie

Kríza sa dá využiť na rôzne veci. Aj na obchádzanie dohôd, zmlúv a opatrení, ktoré majú chrániť napr. životné prostredie. Najväčší znečisťovatelia šikovne zneužili krízu, aby oddialili platnosť viacerých zákonov na ochranu životného prostredia. Zákonov, ktoré mali pomáhať všetkým ľuďom, aby bolo zachované ich právo na zdravé a bezpečné životné prostredie.

Kríza v odpadovom hospodárstve

Kríza sa nevyhla ani odpadovému hospodárstvu. Všetci vnímame znížené ceny druhotných surovín, zatváranie niektorých spracovateľských závodov, preplnené nádoby na separovaný zber. A opäť sú tu médiá, ktoré nás pravidelne krmia problémami, ktoré vo veľkej časti ani neexistujú. Na základe týchto informácií vzniká zbytočná panika.

Zberové firmy a niektoré obce tvrdia, že sa už neoplatí triediť, pretože výkupné ceny z dôvodu krízy výrazne klesli, dokonca za niektoré komodity je potrebné spracovateľovi za odber aj platiť. Z časti je to pravda. Ak však na stretnutiach s obcami vezmeme papier a začneme počítať, tak vo väčšine prípadov prídeme na to, že triedenie sa aj tak oplatí. Že náklady na vytriedené zložky sú aj tak nižšie, ako keby sme to dávali na zneškodňovanie na skládky a do spaľovní.

Skutočný problém však nie je v znížených cenách za výkup druhotných surovín. Problém je v zle nastavenom systéme odpadového hospodárstva. Množstvo odpadov každým rokom narastá. V súčasnosti je to 309 kg komunálneho odpadu na jedného obyvateľa SR. Z toho sa len niečo okolo 15 kg zhodnocuje (recykluje). 78% všetkých komunálnych odpadov sa skládkuje a 12% sa spaľuje. V Európe patríme medzi krajiny s najväčším množstvom skládkovaných odpadov. Prítom skládkovanie je na úplnom chvoste celosvetovo uznávanej hierarchie nakladania s odpadmi. Tá hovorí o tom, že prednostne sa má predchádzať vzniku odpadu (minimalizáciou a opätovným používaním), ak odpad vznikne, tak sa má separovať a recyklovať, ak sa to nedá, tak energeticky zhodnocovať a na poslednom mieste v čo najmenšej miere skládkovať.

Na Slovensku neexistujú žiadne výraznejšie opatrenia na predchádzanie vzniku odpadu. Tie, ktoré boli schválené, sa neuviedli do praxe - napr. zálohovanie vybraných druhov obalov. Jedným z významných opatrení na zvýšenie separácie a recyklácie je zavedenie povinnosti triediť vybrané zložky odpadu.

Nie sú peniaze, nechceme triediť

Krízu zneužívajú nielen ziskuchtiví podnikatelia a spoločnosti, ale aj mestá a obce, ktoré by mali zastávať záujmy občanov. Svoju neznalosť, a často krát aj nezujem a neschopnosť zaviesť do praxe opatrenia na znižovanie množstva zneškodňovaných odpadov, zakryli hospodárskou krízou. Vyvinuli tlak na posunutie povinnosti od roku 2010 mať zavedený separovaný zber 5tich zložiek odpadu - skla, kovov, papiera, plastov a biologicky rozložiteľných odpadov. Problematická bola hlavne zložka bio-

logických odpadov. O tejto povinnosti obce vedeli od roku 2004. Na jej splnenie mohli obce čerpať prostriedky z rôznych fondov. Aj samotné Ministerstvo životného prostredia SR považuje dobu, ktorú mali obce na zavedenie tejto povinnosti k dispozícii za dostatočnú a odmietlo posunúť túto povinnosť. Prišla však „našťastie“ kríza a Združenie miest a obcí SR to využilo. Zatláčili, zaplakali a vláda SR im skočila na háčik. Údajným dôvodom je nedostatok finančných prostriedkov. Nikto sa už nedíva na to, že biologické odpady sú váhovo najväčšou zložkou komunálnych odpadov. Sú v nich zastúpené 40 až 60%ným váhovým podielom. Z biologických odpadov sa dá vyrobiť hnojivo alebo energia. Oboje u nás chýbajú. Spracovanie bioodpadov nie je závislé od odberateľov druhotných surovín. Väčšinou sa spracováva v blízkosti vzniku tohto odpadu. Využitie konečného produktu môže byť tiež zväčša lokálne. Na zavedenie zberu bioodpadov a zriadenie spracovateľských kapacít je možnosť získať finančné prostriedky za spolufinancovania iba 5% zo strany obcí. Obce separovaným zberom bioodpadov môžu výrazne ušetriť za zber a zneškodňovanie zmesového odpadu na skládkach a v spaľovniach odpadu. Aj napriek viditeľným environmentálnym, zdravotným a ekonomickým prínosom sa vláda rozhodla posunúť na nátlak obcí túto povinnosť na rok 2013. Falošná solidarita spôsobí to, že občania budú v obciach zbytočne platiť za odpady, ktoré mohli byť zhodnotené oveľa rozumnejšie. Otázkou zostáva aj to, odkiaľ vezmú obce peniaze po roku 2010 na zavedenie tejto povinnosti, keď nevyužijú súčasné možnosti financovania cez fondy EÚ.

Zvrátenosti budú pokračovať?

Ťažko predpovedať, ako bude kríza pokračovať. Z toho, čo počúvam dennodenne z médií, sme na tom ešte „dobro“, pretože väčšina z nás stále nerozmýšľa nad zmenou životných hodnôt. Stále ešte uprednostňujeme neudržateľnú spotrebu pred dobrovoľnou skromnosťou. Pravdepodobne musíme padnúť ešte oveľa hlbšie, aby sme začali rozmýšľať nad takýmito zmenami.

Ja osobne vnímam krízu, ako výbornú príležitosť na zmenu k lepšiemu. Verím, že sa nájde dostatok zodpovedných ľudí, ktorí budú mať úprimný záujem riešiť problémy a hľadať nové cesty. Ja začnem od seba a budem sa snažiť vrátiť k tradičným hodnotám a k zníženiu svojej spotreby so zameraním na maximálne využívanie lokálnych zdrojov, vlastného umu a šikovnosti. Pridáte sa aj VY?

Branislav Moňok

SEPAROVANÝ ZBER ODPADOV V MESTE PARTIZÁNSKE - AJ V ČASE KRÍZY MYSLIA NA BUDÚCE GENERÁCIE A ZBER ROZŠIRUJÚ

MESTSKÉ KOMPOSTOVISKO V TRENČIANSKYCH TEPLIČIACH - KRÍZA, NEKRÍZA, KOMPOSTOVANÍM ŠETRIME PENIAZE SAMOSPRAVE AJ OBYVATELOM

Európske hlavné mesto kultúry „skultúRňuje“ historický park

V októbri minulého roku sa začal „boj“ o záchranu stromov v historickom parku Barca v rovnomennej mestskej časti hlavného mesta kultúry roku 2013.

Tak ako aj v mnohých ďalších mestách na Slovensku, aj v Košiciach sa záujmy developerov stávajú prednejšími ako život hodnotných historických stromov.

Nádherný chránený park v mestskej časti Košice-Barca je najstarším a najkrajším parkom v Abovskej župe. Rozlohou 9,7 ha patrí medzi najväčšie zelené plochy v Košiciach. Nájdeme v ňom tri historické kaštiele a jazierko, ktoré poskytuje útočisko viacerým druhom vodného vtáctva. Jazierko bolo v minulosti napojené na prirodzený zdroj vody - Myslavský potok, dnes je už len umelo napúšťané. Historický charakter parku dopĺňajú krásne staré stromy, niektoré v horšom, ale mnohé aj v dobrom zdravotnom stave, ktoré môžu prostredie parku spríjemňovať ešte mnoho desiatok rokov.

Tento park, tak ako aj ďalšie mestské parky, napomáha k ozdravovaniu silne znečisteného mestského prostredia, podieľa sa na znižovaní prašnosti a hlučnosti, udržiava vlhkosť ovzdušia, je akosi oázou pokoja pre miestnych občanov.

Aj napriek tomu že bol park do 90. rokov značne zanedbávaný a poškodzovaný, udržal si svoj charakter a atmosféru a v žiadnom prípade mu nesedí nálepka „zdevastovaný“. V súčasnosti sa naň vzťahujú dve Všeobecne záväzné nariadenia mesta Košice, podľa ktorých je park chránený a nemalo by sa doň radikálne zasahovať (VZN č. 2 o zakladaní a údržbe verejnej zelene a VZN č. 25 o miestnom územnom systéme ekologickej stability - obe sa v súčasnosti snaží mesto zrušiť). Park je zároveň súčasťou Regionálneho územného systému ekologickej stability.

Majiteľom časti parku, ohrozenej výrubom desiatok stromov a zaliatím betónu, bol donedávna Košický samosprávny kraj. Jeden z kaštieľov - Kaštieľ Barczayovcov (spolu s časťou parku evidovaný ako Národná kultúrna pamiatka) a príslušné pozemky

odkúpila od Košického samosprávneho kraja spoločnosť Interhotely Košice. Táto súkromná spoločnosť má záujem v parku postaviť luxusný päťhviezdičkový hotel, kvôli čomu potrebuje vyrúbať 50-60 stromov. Zároveň chce celému parku „pomôcť“ a premeniť ho na „jeden exkluzívny park“. Moderná nevzhľadná stavba hotela má byť doslova nalepená na historickom kaštieli, bude ho sčasti zakrývať, pričom sa tak úplne naruší historický charakter tejto časti parku. Vizualizácia projektu je zverejnená aj na internete <http://reality.etrend.sk/komercne-nehnutelnosti/z-kastielu-v-barci-5-hotel-140987.html> (pozri obr. vedľa nadpisu)

V procese schvaľovania výstavby došlo k viacerým vážnym pochybeniam úradov. Mesto (v zastúpení Stavebného úradu Košice - Juh) vydalo územné rozhodnutie ešte pred právoplatným rozhodnutím Obvodného úradu životného prostredia a zároveň aj v rozpore s Územným plánom Barce a tiež stavebné povolenie, čo je v rozpore so stavebným zákonom. Na tieto pochybenia sme spolu s ďalšími košickými organizáciami upozornili na ústnom konaní k žiadosti investora o výrub stromov, ktoré vedie Obvodný úrad životného prostredia v Košiciach (OÚŽP). Keďže investor nedal vypracovať žiadne odborné štúdie o stave stromov a výskyte chránených druhov živočíchov (štandardne potrebné k schváleniu takéhoto zásahu) a úradu pre ochranu životného prostredia zjavne nechýbali, žiadali sme o ich doloženie. Na základe našich požiadaviek bolo konanie prerušené a investor požiadaný o doloženie potrebných dokumentov. Podobný scenár sa bohužiaľ objavuje takmer vo všetkých väčších mestách na Slovensku. Na Slovensku je to tak...

V súvislosti s celou „kauzou“ spustili košické občianske združenia Priatelia Zeme - SPZ, Sosna a Spolok na podporu skrášľovania Košíc kampaň za záchranu stromov v parku v Barci, ktorej súčasťou je aj petičná akcia. Aktuálne informácie o celom dianí budú uverejňované na web stránkach www.priateliazeme.sk/spz/barca a www.sosna.sk.

Príma - Klíma - Životný štýl

Nový projekt Priateľov Zeme - SPZ

V novom roku v prvom čísle nášho časopisu novinka: Projekt Príma - Klíma - Životný štýl environmentálna výchova na východoslovenských školách!

Po dlhoročných skúsenostiach v oblasti neformálnej osvetu vo forme prednášok na školách, rôznych voľnočasových a zážitkových aktivít sa naša organizácia rozhodla v polovici roka 2008 podať projekt na tému environmentálna výchova v rámci výzvy do nemeckej nadácie DBU (Deutsche Bundesstiftung Umwelt). K rozhodnutiu viedli dobré skúsenosti v tejto oblasti a snaha rozvíjať pôsobnosť organizácie v tomto smere. Osloviť mladú generáciu, poskytnúť im možnosť vzdelávať sa, dozvedieť sa viac a rozšíriť ich obzor v oblasti životného prostredia sme sa pokúsili inovatívnym projektom zameraným na deti a mladých ľudí vo veku 6 až 19 rokov. Projekt bol úspešný a realizovať sa začal od novembra 2008. Jadro projektu spočíva v medzinárodnej spolupráci s nemeckou organizáciou Naturpark Thüringer Wald e. V. (Prírodný park Durínsky Les), teda rovnaké aktivity projektu prebiehajú paralelne na oboch stranách v Nemecku a na Slovensku.

Cieľom projektu je zvýšiť environmentálne povedomie mladej generácie vstúpením do kolobehu vyučovacích hodín, inovatívnou formou - ekohrami, ekoaktivitami a menšími výskumami na škole, premieta- ním ekofilmov a zážitkovou formou, exkurziami do okolia do zachovalej či práve naopak zničenej prírody. Zameriava sa na získanie citu a vzťahu k prírode, k živému a k pochopeniu, že poškodzovaním prírody poškodzujeme aj sami seba. Do projektu sa zapojilo 22 východoslovenských škôl, základné aj stredné školy. Ekovýchovné aktivity sa konajú na lokalitách ako Michalovce, Trhovište, Smolník, Helcmanovce, Sabinov, Raslavice, Spišská Nová Ves, Ľubotice, Prešov a samozrejme Košice. Aktivity sa realizujú počas vyučovania, cieľovou skupinou sú deti a mladí, ktorí majú záujem a snahu rozvíjať si svoje vedomosti, schopnosti v tejto oblasti. Ekovýchova je zameraná na témy ako: klimatické zmeny, odpady, využitie prírodných zdrojov, voda, energia a ekologický životný štýl.

Aktívnou ekovýchovou mladá generácia dostáva motiváciu na rozvíjanie školských ekoprojektov, ktoré sa vyvíjajú z nápadov detí a mladých skvalitniť, zlepšiť životné prostredie vo svojom okolí - v škole, v obci. Ekoprojekty môžu byť zamerané na rôzne témy - napr. zavedenie separovaného zberu na škole, výmena žiaroviek na úsporné, osvetla v obci, ekohliadky zamerané na zmapovanie čiernych skládok a ďalšie. Školské ekoprojekty potom automaticky vstupujú do súťaže o hodnotné ceny ako je týždňový ekotábor v Nemecku a týždňový ekotábor na Slovensku pre študentov stredných škôl, ako aj víkendovka na Slovensku pre žiakov základných škôl a zaujímavé vecné ceny. Motivačnou silou pritom je aj to, že deti majú šancu urobiť niečo v prospech prírody a že môžu meniť svet okolo seba k lepšiemu.

K naplneniu cieľov projektu pomáhajú aj doplnkové aktivity, teda víkendové pobyty v každom ročnom období počas trvania projektu na environmentálne zaujímavých lokalitách napr. na Zaježovej. Účastníci (deti a mladí zapojení do projektu ako aj naši dobrovoľníci a záujemcovia) týchto akcií získavajú podnety na zmenu vlastného životného štýlu a príklady alternatívneho spôsobu života, možnosť pomáhať lokálnym komunitám ako aj získať nové zručnosti pri práci s prírodným materiálom.

Momentálne, vo fáze rozbiehania projektu sa už začínajú konať prvé ekovýchovné hodiny, prispôbené aj k charakteru, nárokom žiakov, študentov v jednotlivých školách a organizujú sa aj exkurzie k téme odpady. O všetkých daniach v projekte Vás budeme informovať

CIEĽOM PROJEKTU JE ZVÝŠIŤ ENVIRONMENTÁLNE Povedomie MLADEJ GENERÁCIE

priebežne počas celého trvania projektu formou článkov a krátkych správ. Detailné informácie nájdete aj na www.priateliazeme.sk/spz.

Veríme, že prostredníctvom projektu Príma - Klíma - Životný štýl, teda zatriaktívním tém a problémov životného prostredia takouto formou, získame nových dobrovoľníkov a aktivistov, ktorí nám pomôžu rozvíjať našu činnosť a stanú sa ohnivými zástancami prírody.

Medzinárodná spolupráca: Priatelia Zeme - SPZ (Košice) - Naturpark Thüringer Wald e. V. (Friendrichshöhe)

Projekt environmentálnej výchovy je dvojročný medzinárodný projekt založený na spolupráci medzi nemeckou organizáciou Naturpark Thüringer Wald e. V. (Prírodný park Durínsky Les) a Priatelia Zeme - SPZ. Dôležité pri rozvíjaní tohto projektu bolo získanie nemeckého partnera. Po prieskume a nadviazaní kontaktov sa naše organizácie našli. V rámci rozvíjania projektu sa uskutočnili sa pracovné stretnutia v decembri 2008 v Bratislave a v januári 2009 vo Friendrichshöhe. Spolupráca medzi nami funguje na veľmi dobrej úrovni, máme spoločné predstavy o ciele a zmysle projektu ekovýchovy, forma realizácie sa ale prispôbujú v oboch krajinách k regionálnym podmienkam a možnostiam. Dúfame, že naša spolupráca bude inšpirujúca aj naďalej a že pomocou nej dosiahneme naše spoločné ciele.

Naturpark Thüringer Wald e. V.

Združenie Naturpark Thüringer Wald e. V. (Prírodný park Durínsky Les) sa nachádza na juhovýchode Nemecka a je chránenou oblasťou. Územie prírodného parku sa rozprestiera na prírodne hodnotnom území s celkovou rozlohou 2.082 km². Poslaním prírodného parku je ochrana a rozvoj prírody a krajiny, zachovanie a rozvoj rekreačnej funkcie ako aj udržateľných foriem hospodárenia. Na zaistenie týchto funkcií a na dosiahnutie cieľov ochrany a rozvoja je nevyhnutná práca s verejnosťou ako aj realizácia zážitkových aktivít v prírode a vzdelávanie v oblasti životného prostredia. K tomu slúži návštevnícky informačný systém s 15 informačnými centrami o prírodnom parku v tomto regióne, s vyše 30 infoterminálmi na verejne prístupných miestach a internetová stránka.

Hedviga Mileová

S PARTNERMI PROJEKTU NATURPARK THÜRINGER WALD

autor fotografie: Michal Čorný

Väčšina z vás už asi počula niečo o bezzásahovosti (minimálne v súvislosti s Tichou dolinou a lykožrútom). Niektorí sa zase zúčastnili kosenia lúk na záchranu vzácných kvetov či motýľov. A možno vám vrta v hlave, že ako to je - čo je vlastne lepšie pre ochranu prírody? Kosiť lúky, aby sa zachránili vzácne motýle a kvety, alebo nechať prírodu nech si na tej lúke robí čo chce a vykašľať sa na nejaké motýle a kvety?

Poznatel'nosť prírody

Život sa nejakým spôsobom dostal cez miliardy rokov našej planéty až do súčasnosti. Za tú dobu sa vyvinul do podoby vysoko organizovanej siete. Na našej planéte je známych približne 15 000 druhov vtákov a cicavcov, 250 000 druhov húb a rastlín, ale až 350 000 druhov baktérií a 1 000 000 druhov hmyzu (!). A to sú len známe druhy niektorých vybraných skupín! Posledné výskumy ukazujú, že niektoré málo skúmané skupiny ako napr. háďatká (najmä preto, že sa ťažko skúmajú, navyše sú dosť nezaujímavé) môžu pozostávať z veľkého počtu druhov. Pokiaľ sa nepozerať na málo hovoriaci počet druhov, ale pozrieme sa na počet jedincov - živú hmotu, tak dostaneme ešte zaujímavejší údaj - na jeden hektár slovenského lesa pripadá v priemere 10 kg jeleňa ale až 10 ton baktérií. Keď pôjdete najbližšie lesom, pokúste sa vnímať, že to, čo vidíte a počujete, tvorí len veľmi malú časť lesa, a väčšina lesa zostáva našim zmyslom skrytá.

Dá sa vôbec tento život, tento komplex úplne pochopiť? Po viem priamo - je to matematicky nemožné. Aj keby sme niekedy spoznali všetky druhy všetkých skupín v súčasnosti žijúcich organizmov na Zemi (akože ich nepoznáme, a tak skoro poznať nebudeme), ešte stále je tu problém. Pokiaľ chceme prírode a životu rozumieť, mali by sme preskúmať všetky vzťahy medzi rôznymi druhmi, tak aby sme vedeli povedať, či vôbec existujú, a ak existujú, tak aké sú. A tu je ten problém - tých vzťahov je približne 10^{17} . To je viac ako je sekúnd od vzniku našej planéty doteraz. Takže aj keby veda dokázala preskúmať jeden potenciál-

ny vzťah za sekundu, doteraz by neskončila. Čo je ešte horšie, tie organizmy sa v čase menia (zoberme si len, že pred 100 miliónmi rokov tu vládli dinosauři) a teda menia sa aj vzťahy. Takže snaha o poznanie týchto vzťahov sa podobá na snahu o poznanie polohy molekúl vo vzduchu - kým ich všetky popíšete, už sú dávno niekde inde a môžete začať znova a znova a znova... Preto v súčasnosti nepoznáme viac ako niekoľko málo vzťahov v prírode. Väčšinou sú to vzťahy týkajúce sa pre nás zaujímavých živočíchov a rastlín (aj keď ani pri nich zďaleka nepoznáme všetky vzťahy). A nikdy nemôžeme úplne pochopiť život a prírodu.

Zásahovosť (aktívny manažment)

Pri aktívnom manažmente sa vychádza práve z toho, že niektoré vzťahy sú známe. Zástancovia aktívneho manažmentu majú viac alebo menej jasnú predstavu, ktoré druhy alebo biotopy je podľa nich potrebné chrániť aj prečo, a väčšinou majú predstavu aj ako. Skoro vždy je to na úkor iných druhov, ktoré sú buď priami konkurenti tých vybraných chránených, alebo podľa predstáv ľudí nemajú v prírode čo robiť (napr. invázne druhy). Preto kosia lúky, rúbu stromy, zakopávajú odvodňovacie kanály,... všetko v prospech toho vybraného, ktorý si zaslúži ochranu tým, že je ho menej než iných. Z času na čas sa to nepodarí, pretože nepoznali alebo prehliadli nejaký dôležitý vzťah. Ale väčšinou sa to podarí a druh alebo biotop sa dostane do stavu, v akom ho aktívny ochranár považuje za dobré mať. Vďaka takýmto zásahom sa zachovali niektoré cenné lokality a druhy. Niektorí ľudia z tejto skupiny sú presvedčení, že v súčasnosti príroda neprežije (tak ako si oni predstavujú), ďalší chcú zase len trochu pomôcť prírode s tým, s čím si nevie sama poradiť (aby bola podľa ich predstáv) a potom ju nechávajú na pokoji. Sú tu aj takí, ktorí sa sústredia len na záchranu jedného druhu alebo lokality a nechcú, aby bol odtiaľ prirodzene vytlačený (to je práve prípad orchideových lúk, z drivej väčšiny by bol časom les). Skrátka, zloženie tejto skupiny je veľmi pestré čo sa prístupov a filozofií týka. Majú však spoločnú potrebu aktívne meniť prírodu.

Bezzásahovosť (pasívny manažment)

Filozofia bezzásahovosti je založená na väčšej pokore. Keďže rozumieme len niektorým vzťahom a procesom v prírode, nevieme ako niečo naozaj vylepšiť bez toho, aby sme niečo iné pokazili. Zároveň je tu prítomná úcta k životu a prírode ako takej - keď to ten život dokázal prežiť toľké miliardy rokov, určite to zvládne aj teraz. Aj keď možno nie podľa našich predstáv, ale zvládne. Z hľadiska bezzásahovosti nie je dôležité aký biotop alebo druh sa bude niekde vyskytovať, ale aby dostala priestor príroda a život na žitie podľa predstáv prírody (a nie našich ľudských). Bezzásahovosť nemusí riešiť otázky, či je najlepšie, aby prežilo to či ono. Potrebné ale je, aby mala príroda na svoj vývoj dostatočne veľký priestor (v stredo-európskych podmienkach cca 5 000 ha) a aby boli takéto územia funkčne (geneticky) prepojené. Široká verejnosť pri pasívnom manažmente väčšinou najviac vníma aspekt smrti - napríklad stromy napadnuté lykožrútom. Smrť je ale normálna súčasť prírody a zároveň jeden zo základných spôsobov ako môže život napredovať vo svojom vývoji. Práve preto je treba dostatočnú rozlohu bezzásahových území, aby dokázali prírodné procesy v týchto územiach riešiť rôzne výkyvy (tzv. disturbancie). V malých územiach sa môže stať, že postihne nejaká „katastrofa“ celé územie naraz, a tak výrazne sťažuje jeho návrat k optimálnemu stavu (klimax).

Stret filozofií

Takže, ktorý prístup je pre prírodu lepší? Odpoveď nie je jednoduchá. Nikto nevie, čo vlastne príroda chce, a či vôbec niečo chce. Pravdu povediac, osobne si ani neviem predstaviť, ako by sa to dalo zistiť. Niektorí študujú prírodu vedecky, iní sa rozprávajú s vílami, elfami a inými bytosťami. V oboch skupinách sa nájdu ľudia, ktorí si myslia že pochopili ako veci sú, čo príroda chce. Ale v oboch sa nájdu aj ľudia, ktorých štúdium priviedlo k veľkému poznaniu, že nič nevedia. Tím „rozumejúcim“ je bližší aktívny prístup k ochrane, tím „nerozumejúcim“ je bližší pasívny prístup. Ak sa stretnú, nevedia sa navzájom pochopiť a väčšinou sa vedú dohodnúť len na kompromise, že na mieste A sa bude aktívne zasahovať a na mieste B pasívne nezasahovať.

Všimnite si, že som sa od dobra prírody dostal k ľuďom a ich predstavám o prírode. Je to asi preto, že doteraz nikto neprišiel spoľahlivo na to, či príroda vôbec niečo chce. A preto akákoľvek naša otázka, čo je pre prírodu lepšie, sa dá zodpovedať len pomocou toho, čo si o nej myslíme. Bezzásahovosť má jednu výhodu - necháva prírode priestor, aby nám ukázala čo chce a my to možno jedného dňa pochopíme.

Na záver treba dodať, že na Slovensku sa zasahuje prakticky všade, aj v národných parkoch a prírodných rezerváciách. Jedinou výnimkou sú v súčasnosti rezervácie Lesoochráňarskeho zoskupenia VLK.

Martin Valentovič

Víkend Priateľov Zeme vo Švedlári

Štvrtý novembrový víkend, slnečný aj mrazivý, sa opätovne stretli Priatelia Zeme - SPZ so svojimi členmi a sympatizantmi, tentoraz na chate v obci Švedlár.

Sme radi, že sme mohli zasa raz spoznať nových ľudí, dovtedy známych len podľa mena či e-mailovej adresy. Prvý deň bol venovaný projektu odhaľovania príčin znečisťovania Ružinskej priehrady. Dopoludnia sa aktivistické akčné komando s dotazníkmi a ceruzkami v rukách vybralo medzi obyvateľov Švedlára s cieľom zistiť niečo viac o nakladaní s odpadmi v obci. Švedlár totiž patrí k obciam, ktoré prispievajú k znečisťovaniu Ružína odpadmi na svojich nemalých čiernych skládkach. Šikovným aktivistom sa podarilo odhaliť aj informácie, ktoré mali možno ostať nám zeleným smrteľníkom utajené. Poniektorým sa hra na detektívov zapáčila natoľko, že prepásli aj teplý obed (v mrazivom dni viac ako vítaný) alebo sa po obede vrátili spať do dediny. Pri večernej debata o všeličom, pri ohníku v krbe, sme sa dozvedeli zaujímavosti o mušketieroch a markytáňkach, aj o súčasnom prelomovom období v astrologickom ponímaní a tiež opäť raz s gitarou prespievali všetky osvedčené tramské piesne. V nedeľu sme sa zobudili do krásneho slnečného dňa a vybrali sa na krátky výlet do okolia a potom už všetci domov.

Ďakujeme týmto všetkým účastníkom švedlárskej víkendovky za pomoc pri získavaní informácií pre výskum príčin opakovaného znečisťovania krásnej Ružinskej priehrady.

Nové tváre Priateľov Zeme - SPZ

Koncom minulého roku, resp. začiatkom tohto do nášho tímu pribudli noví pracovníci - konkrétne zamestnankyne Mgr. Hedviga Mileová a Mgr. Lenka Beznáková. Ich potreba vyplynula z plánovaných projektov a množstva aktivít v nich. Náplňou práce H. Mileovej je predovšetkým inovatívna ekovýchova na východoslovenských školách a L. Beznákovovej poradenstvo obciam s odpadovým hospodárstvom a legislatívou. V prípade potreby sa pokojne môžete obrátiť na ne. „Naživo“ si ich môžete pozrieť na našej webstránke v kontaktoch.

Stretnutie správnej rady FoE Slovensko

V Banskej Bystrici sa 15. januára stretli zástupcovia dvoch členských organizácií Priatelia Zeme Slovensko (Priatelia Zeme - CEPA a Priatelia Zeme - SPZ). Na programe bolo hľadanie možností bližšej spolupráce, ale aj debata o ďalšom smerovaní Priateľov Zeme Slovensko. Debata sa niesla v priateľskom duchu a dohodlo sa, že stretnutia budú odteraz oveľa častejšie ako v minulosti. Najbližšie je naplánované na apríl a mali by sa tam hľadať ďalšie prieniky oboch organizácií.

Priatelia Zeme - SPZ po prvýkrát organizovali seminár o znečistení Ružína

Priatelia Zeme - SPZ prezentovali 27.11.2008 v Gelnici príčiny znečisťovania Ružínskej priehrady odpadmi pred rastami obcí v jej povodí. Na odbornom seminári zverejnili tiež fotografie z nelegálnych skládok a doterajšie výsledky projektu, zameraného na odstránenie príčin znečistenia tejto vodnej nádrže.

Cieľom semináru bolo poukázať na súvislosti odpadového hospodárstva v obciach v okolí Ružínskej priehrady aj na dôsledky, aké má na stav tejto vodnej nádrže. Seminár oboznámil aj s možnosťami, ako súčasnú zlú situáciu zlepšiť.

Okrem prednášok o príčinách znečisťovania Ružína a efektívnych systémoch odpadového hospodárstva boli na programe seminára aj skúsenosti z konkrétnych obcí na Slovensku - z Palárikova a Raslavic a z mesta Trenčianske Teplice, ktoré prezentovali zástupcovia týchto samospráv. Seminár poskytol osvedčené návody ako vylepšiť alebo zmeniť nakladanie s odpadom tak, aby bolo pre obec ekonomicky únosné (až prínosné) a pre občana pohodlné, bez nutnosti vytvárať čierne skládky.

Priatelia Zeme - SPZ v júni 2008 spustili projekt na odstránenie príčin kritického stavu Ružínskej priehrady, ktorá patrí medzi odpadmi najviac znečistené priehrady na Slovensku. Projekt je zameraný na bezplatnú pomoc a poradenstvo obciam a mestám situovaným na jej prítokoch, pretože práve tie sú jedným z hlavných zdrojov znečisťovania Ružína. Najväčším problémom je nevyhovujúci systém nakladania s odpadmi v obciach. Seminár bol preto ďalším krokom osvety, ako zlú situáciu na Ružíne zmeniť.

120 ročný platan zatiaľ ostáva v centre mesta

Ešte v minulom roku sa začalo v meste Košice jedno zo správnych konaní, v ktorom sa malo povoliť vyrúbanie majestátného platanu, ktorý dopĺňa historické centrum Košíc už vyše sto rokov. Posudok, ktorý si dalo mesto urobiť u lesníckych odborníkov poukázal na veľmi zlý zdravotný stav tohto stromu, až taký, že ohrozuje život a je ho potrebné vyrúbať (alebo v druhom krajnom variante radikálne orezať). Ešte niekoľko mesiacov po vypracovaní posudku sme mali možnosť pod „životohrozujúcim“ platanom sedieť na lavičkách a nikomu to akosi nevadilo.

Priatelia Zeme - SPZ na základe informácií od arboristov podali nesúhlasné stanovisko a žiadali urobiť ešte jednu štúdiu arboristickú - odborními, ktorí sa zaoberajú tým, ako stromu pomôcť nie ako ho čo najlepšie vyrúbať. Táto štúdia však nebolo urobená. Proti výrubu sa postavila aj Štátna ochrana prírody a zabezpečila peniaze na ošetrovanie stromu. Opäť sa raz ukázalo, že keď sú peniaze, zrazu sa mnoho vecí dá.

V polovici marca bol platan ošetrovaný a čiastočne orezaný (bohužiaľ v mimovegetačnom období, kedy sa podľa súčasnej platnej legislatívy nemajú orezy vykonávať a môže sa to odraziť na ozdravovacom procese dreviny), pričom odborník, ktorý vypracoval pôvodný posudok skonštatoval, že stav stromu nie je až taký zlý ako sa predpokladalo...

Začali sme nový projekt Viac recyklácie, menej znečistenia

Od februára tohto roku začali Priatelia Zeme - SPZ realizovať dvojročný projekt podporený nadáciou Ekopolis Viac recyklácie, menej znečistenia.

Cieľmi projektu je presadiť systémové zmeny do legislatívy (napríklad odstrániť rôzne bariéry v nakladaní s odpadmi, zvýšiť prostriedky poskytované obciam na rozvoj triedeného zberu pre recykláciu), zrealizovať ekovýchové aktivity na školách a pomôcť ohrozeným občanom brániť sa proti zlým projektom skládok, spaľovní.

Momentálne prebiehajú aktivity zamerané na výskum súčasného stavu - napr. o efektívnych odpadových riešeniach v okolitých krajinách, spĺňaní legislatívnych cieľov EÚ, monitoringu čiernych skládok...

V rámci aktivity Centra pre podporu občanov momentálne riešime kauzu 21násobného rozšírenia prešovskej spaľovne nebezpečných odpadov a pomáhamo občanom z občianskeho združenia Smolenice bez spaľovne brániť sa voči výstavbe spaľovne nebezpečného odpadu. Taktiež v rámci projektu realizujeme vzdelávacie aktivity ako napr. výroba putovnej výstavy, informačné vylepšenie webstránky, príprava TV klipu.

O ďalších projektových aktivitách vás budeme informovať v ďalšom čísle.

Projekt „Triedenie a recyklácia odpadu - súčasť nášho každodenného života“ úspešne beží

Projekt Priateľov Zeme - SPZ „Triedenie a recyklácia odpadu - súčasť nášho každodenného života“ podporený Recyklačným fondom má za cieľ dokázať, že len so správnym nastaveným systémom zberu odpadov a cieľovými informačnými aktivitami sa dá zmeniť postoj pôvodcov odpadu k triedenému zberu a zlepšiť tak jeho výsledky. Beží od marca 2008 a má za sebou prvé úspechy:

V rámci projektu spolupracujeme s vybranými 68mymi obcami z celého Slovenska. Niektoré z nich prejavili aktívny záujem o rozvíjanie spolupráce na rozvoji nakladania s odpadmi smerom k rozširovaniu a optimalizácii triedeného zberu odpadov. Spoločne pracujeme na zefektívnení existujúcich alebo vybudovaní nových Zberných dvorov. Obciam poskytujeme i poradenstvo v otázkach týkajúcich sa plnenia legislatívnych nariadení súvisiacich predovšetkým s plnením povinností obce ako manažéra odpadového hospodárstva v obci.

V obciach sme začali cieľnú informačnú kampaň „šitú na mieru“, čo je základným predpokladom jej úspechu. Boli vydané kalendáre o triedenom zbere na rok 2009 a letáky o systéme triedeného zberu pre jednotlivé obce. Na školách vo vybraných obciach sme rozbehli prednáškový cyklus venovaný významu triedenia odpadov, o znižovaní ich tvorby a o ich škodlivosti.

Na Výstave recyklácie a zhodnocovania odpadov R. I. S. konanej v Banskej Bystrici v dňoch 22. - 25. apríla 2008 sme prezentovali informačný stánok, ktorý bol tematicky zameraný na propagáciu triedeného zberu, zhodnocovania odpadov, domáceho a komunitného kompostovania. Informácie boli podávané vo forme informačných materiálov, formou ukážok a predovšetkým formou diskusie s prítomnými.

Realizovali sme putovnú výstavu na hudobnom festivale Bažant Pohoda 2008 v dňoch 18.07. až 19.07.2008. Účastníkom podujatia bola prezentovaná veľká panelová výstava o prírodných zdrojoch, správnom nakladaní s odpadmi, triedení a recyklovaní odpadov, pri ktorej boli umiestnené ukážky kontajnerov na triedený zber a taktiež boli ponúkané informačné materiály.

Priatelia Zeme - SPZ: Kríza v odpadovom hospodárstve je dôsledkom dlhodobého presadzovania nesprávnej hierarchie v nakladaní s odpadom

Košice 4. marca 2009 - Priatelia Zeme - SPZ upozorňujú, že súčasná kríza v odpadovom hospodárstve je len sčasti spôsobená ekonomickou krízou. Veľký podiel na nej majú aj chyby z minulosti, kedy sa presadzovala nesprávna hierarchia v nakladaní s odpadom a neriešila sa dlhodobá udržateľnosť systému.

Na Slovensku v súčasnosti vládne v odpadovom hospodárstve kríza. Vznikla čiastočne ako dôsledok finančnej krízy, ale oveľa väčší vplyv má na ňu nedodržiavanie hierarchie odpadového hospodárstva stanovenej v zákone o odpadoch. Správna odpadová hierarchia má nasledovné poradie: 1. Predchádzanie vzniku a škodlivosti odpadov 2. Opätovné použitie 3. Recyklácia 4. Energetické zhodnocovanie 5. Spaľovanie a skládkovanie.

Priamo v praxi je však jej poradie dlhodobo opačné. Svedčí o tom fakt, že sa v súčasnosti 76 % odpadu skládkuje, 11 % sa spaľuje, 10 % sa recykluje alebo kompostuje a s 3 % odpadu sa nakladá iným spôsobom. Pritom napríklad v susednom Rakúsku sa skládkuje len približne 25 % odpadu, spaľuje 15 % odpadu a recykluje alebo kompostuje až 50 % odpadu.

Ako k tomu povedal expert na odpadové hospodárstvo Priateľov Zeme - SPZ Branislav Moňok: „Súčasný systém je zle nastavený už dlhé roky. Ekonomická kríza len umožnila, aby sa tieto problémy ukázali. Je škoda, že na Slovensku sa kríza v odpadovom hospodárstve nechápe ako príležitosť prijať potrebné zmeny, ktoré by takejto kríze pomohli predchádzať, ale hľadajú sa spôsoby, ktoré podporujú súčasný ekonomicky neudržateľný stav.“

Priatelia Zeme - SPZ preto pripravili návrh konkrétnych opatrení, ktoré podporia zmeny v odpadovom hospodárstve smerom k znižovaniu množstva zneškodňovaných odpadov na skládkach a v spaľovniach odpadu.

Hlavným cieľom navrhovaných opatrení je zavádzanie efektívnejších systémov zberu vybraných druhov odpadu z obalov, úprava starých a zavedenie nových ekonomických opatrení na podporu separovaného zberu v obciach a zberu a zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov.

Od dnešného dňa začínajú Priatelia Zeme - SPZ aj kampaň za ich prijatie, a snažia sa tak pokračovať vo svojich snahách o zlepšenie situácie v odpadovom hospodárstve, ako aj o zníženie negatívnych dopadov na životné prostredie.

Návrhy riešenia krízy v odpadovom hospodárstve od OZ Priateľov Zeme - SPZ

OZ Priatelia Zeme - SPZ navrhujú riešenie krízy v odpadovom hospodárstve nasledovnými opatreniami:

1. S okamžitou platnosťou zabezpečiť výrazné zvýšenie nárokovateľného príspevku od Recyklačného fondu pre obce pri hodnovernom preukázaní odovzdania vyseparovaných zložiek odpadu na zhodnotenie.
2. Zaviesť povinnosť pre povinné osoby alebo nimi zriadené oprávnené organizácie, ktoré sú oslobodené od platenia príspevku do Recyklačného fondu podľa § 44, 44a, 46 a 48 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov, vyplácať príspevok obciam pri hodnovernom preukázaní odovzdania vyseparovaných zložiek odpadu na zhodnotenie. Jednalo by sa o zavedenie nárokovateľného príspevku pre obce od povinných osôb a oprávnených organizácií.

Tieto dve opatrenia by mali v obciach ekonomicky podporiť systémy separovaného zberu odpadov a znížiť negatívny dopad zníženia výkupných cien za vyseparované zložky odpadu.

3. Zabezpečiť, aby sa z Recyklačného fondu podporovala výstavba iba takých zariadení na zhodnocovanie odpadov, ktorých kapacity v SR nie sú pokryté.

Toto opatrenie má zabezpečiť, aby Recyklačný fond mal väčšie množstvo finančných prostriedkov na zvýšenie nárokovateľného príspevku podľa § 64 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch.

4. Zabezpečiť prednostné využívanie domácich zdrojov vyseparovaných zložiek odpadov pri recyklácii. Dovoz vyseparovaných zložiek odpadov povoliť len v množstve, ktoré je nevyhnutné na vyrovnanie rozdielu medzi plánovanou spracovateľskou kapacitou a vyzbieranými množstvami v SR.

Toto opatrenie má zabezpečiť, aby pre domáce vyseparované zložky odpadu boli v SR dostatočné spracovateľské kapacity.

5. Zaviesť zvýšenie poplatkov za ukladanie komunálnych odpadov v zmysle zákona č. 17/2004 Z. z. o poplatkoch za uloženie odpadov v znení zákona č. 587/2004 Z. z., konkrétne v Prílohe č. 1 z dnešných 9,96 Eur / 300,- Sk na 16,59 Eur / 500,-Sk a každým ďalším rokom vždy o 3,31 Eur / 100,- Sk navyše, až do výšky, ktorá by dostatočne zvýhodňovala separovaný zber odpadu a jeho zhodnocovanie v porovnaní so skládkovaním. Poplatok by sa rozdelil na 2 časti - 9,96 Eur / 300 Sk by šlo na účet obciam, v katastri ktorých sa nachádza skládka odpadov. Zvyšok by sa odvádzal do už existujúceho alebo vytvoreného fondu, kde budú finančné prostriedky zo začiatku účelovo viazané na rozvoj separovaného zberu biologicky rozložiteľných odpadov a vybudovanie zariadení na ich zhodnocovanie (je to najväčšia zložka komunálnych odpadov a zmena nakladania s touto zložkou odpadu si vyžaduje aj legislatíva SR a EU). Ročne by sa takto mohlo vyzbierať vyše 8.298.479,71 Eur / 250.000.000,- Sk.
6. Zaviesť poplatky za spaľovanie odpadov v spaľovniach odpadov. Navrhujeme, aby všetky zariadenia na spaľovanie odpadov odvádzali do účelového fondu poplatok za každú tonu spáleného odpadu. Poplatok by mohol začať na sume 3,31 Eur / 100 Sk za 1 tonu spáleného odpadu a každý rok by bol automaticky zvýšený o 3,31 Eur / 100 Sk., až do výšky, ktorá by dostatočne zvýhodňovala zber separovaného odpadu a jeho materiálové zhodnocovanie v porovnaní so spaľovaním. Vyzbieraná suma bude účelovo viazaná na rozvoj separovaného zberu biologicky rozložiteľných odpadov a vybudovanie zariadení na ich zhodnocovanie. Ročne by sa takto mohlo k tomuto účelu vyzbierať vyše 663.878,37 Eur / 20.000.000,- Sk.

Tieto dve opatrenia majú zabezpečiť chýbajúce finančné prostriedky na zavedenie separovaného zberu biologicky rozložiteľných odpadov a rozvoj dostatočných kapacít na ich zhodnocovanie. Po naplnení cieľov znižovania množstva biologicky rozložiteľných odpadov ukladaných na skládkach vyplývajúci z smernice EÚ 1999/31/ES o skládkach odpadov, by sa vyzbierané finančné prostriedky presmerovali na podporu zberu a zhodnocovania ďalších druhov odpadu. Povinnosť pre obce zaviesť separovaný zber biologicky rozložiteľných odpadov je stanovená v §39, ods.14 zákona 223/2001 Z. z. o odpadoch. Na tento účel však do dnešného dňa neboli vytvorené zo strany štátu dostatočné podporné finančné mechanizmy.

7. Zaviesť do praxe povinné zálohovanie obalov (§ 7 ods. 3 zákona č. 529/2002 Z. z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Týmto opatrením by sa výrazným spôsobom znížili náklady obcí na separovaný zber a dotriedňovanie vybraných druhov odpadu z obalov.

Martin Valentovič:

Snažím sa vedieť čo najviac o následkoch mojich činov a podľa toho si vyberám, ktoré veci robiť a ktoré nie.

ROZHOVOR S PREDSEDOM ORGANIZÁCIE PRIATELIA ZEME - SPZ

1. Aké je Tvoje pozadie - odkiaľ prichádzaš k Priateľom Zeme, kde si vyrástol, kde si strávil veľké časti svojho života a čomu si sa venoval? Môžeš nám poskytnúť tento letný životopis?

Pokúsím sa, aj keď je to ťažké zhrnúť v pár riadkoch niečo také zaujímavé ako je život. Väčšinu svojho života som prežil v Bratislave. Aj keď tam bola asi 2,5 ročná prestávka v ktorej som žil na Zaježovej. Za posledných 10 rokov som bol viac alebo menej aktívny v rôznych organizáciách a iniciatívach, napríklad Ži a nechaj žiť, Ľudia proti rasizmu, Jedlo namiesto zbraní. Na civilke som bol v Recyklačnom stredisku v Pliešovciach. Najdlhšie som pracoval v Bratislavskom regionálnom ochranárskom združení, strávil som v ňom skoro štyri roky. Aktívny som bol aj v Lesoochranárskom zoskupení VLK. Ako z tohto „stručného“ výpočtu vyplýva, začínal som v takých viac anarcho združeníach a postupne som sa profesionalizoval a špecializoval na ochranu lesov a zelene. Z času na čas som samozrejme s niečím pomohol aj Priateľom Zeme, s mnohými som sa stretol ako kuchár na ekotáborech:) Takže som postupne prešiel z rozdávania letákov až na prácu na projektoch a to aj európskych niekoľko miliónových. Dalo by sa povedať, že od stretávania s ľuďmi a behania po lese som prešiel na viac serióznu ale aj byrokratickú robotu. Snažím sa ale aj tak si nájsť čas na to, aby som videl aspoň výsledky mojej práce.

2. Ešte by som mala podotázočku - aké boli Tvoje prvé ekologické krôčiky? Ovplyvnilo Tvoj vzťah k prírode niečo v detstve?

Príroda ma zaujímala už od mala. Ale trvalo dosť dlho, kým som pochopil, že čoskoro tu tá príroda nemusí byť. Ešte na strednej škole som napríklad holuby vnímal ako normálnu vec, a myslel som, že kŕmenie zvieratiek a zbieranie odpadkov v lese je tá najužitočnejšia vec, čo sa dá pre prírodu spraviť. Ale niekedy na prelome strednej a vysokej školy som si začal uvedomovať, že mnohé veci, ktoré naozaj škodia životnému prostrediu som len nevidel. A zároveň prišlo poznanie, že za tie veci môžem aj ja, a že keď ja s tým nezačnem niečo robiť, nemám ani právo na ne nadávať. A tak som začal hľadať spôsob ako mať čisté svedomie. Dnes sa už môžem pozrieť ľuďom do očí a povedať: „Áno, na svete sa deje veľa zlých vecí, a ja sa snažím koľko viďm, aby som aspoň

niečomu zabránil.“ A musím povedať, že sa niekedy treba naozaj snažiť, keď vidím, čo všetko sa deje okolo mňa.

3. Človek to možnože málokedy robí, hlavne v Tvojom veku - ale keď sa pozrieš dozadu, aké úspechy sa ti podarili v ochrane životného prostredia?

No za najväčší úspech považujem to, že som ešte nestratil motiváciu sa rôznym kauzám a kampaniam venovať. Že sa ešte vždy dokážem namotivovať. Pretože ku kauzám patrí aj to, že keď prehráte, máte to stále na očiach. A ľudia sa na to pýtajú - ako to, že si tomu nezabránil!

4. Myslíš si, že v súčasnej spoločnosti je potreba organizácií na ochranu prírody? Je súčasná spoločnosť až taká neudržateľná? Nepoznám detailne situáciu vo všetkých krajinách sveta, ale na Slovensku sú bohužiaľ ochrannárske mimovládky veľmi potrebné. A nielen tie. Na Slovensku totižto štát katastrofálne zlyháva v mnohých oblastiach. Na niektoré oblasti proste štát nemá kapacity a ani sa ich nesnaží nájsť. V niektorých oblastiach štát naopak podporuje nečinnosťou podporuje deštrukciu, pretože majú z toho niektoré finančno-politické skupiny prospech. Kým sa štát nezmení zo zdroja peňazí pre kamarátov na správcu nášho spoločného majetku, tak budú mimovládky potrebné. A bohužiaľ niečo podobné len v menšom platí aj pre mnohé samosprávy. Takže mimovládky sú a ešte dlho budú potrebné, ale udržateľnosť spoločnosti podľa mňa na to nemá priamy vplyv.

5. Aký vplyv má podľa Teba EÚ na ochranu životného prostredia?

Európska únia je aj pomocou aj prekliatím. Vďaka nášmu vstupu do EÚ sme museli začať naplňovať mnohé smernice, ktoré sú prísnejšie než to, čo sme tu mali. Bohužiaľ mnohé z nich sa doteraz nedostali do našej legislatívy, ale večne sa tomu vyhýbať nemôžeme. Na druhej strane, cez rôzne eurofondy k nám začali plynúť peniaze, ktoré sa používajú na mnohé „zlé“ projekty. Pravda je, že eurofondy sa používajú aj na užitočné projekty, ale pričasto sa zneužívajú. Takže nepoznám jednoznačnú odpoveď. Čas ukáže, či vstup do Európskej únie znamenal viac zlého alebo dobrého pre ochranu prírody na Slovensku.

6. A čo naše Ministerstvo životného prostredia? Ako si podľa Teba vedie v ochrane prírody?

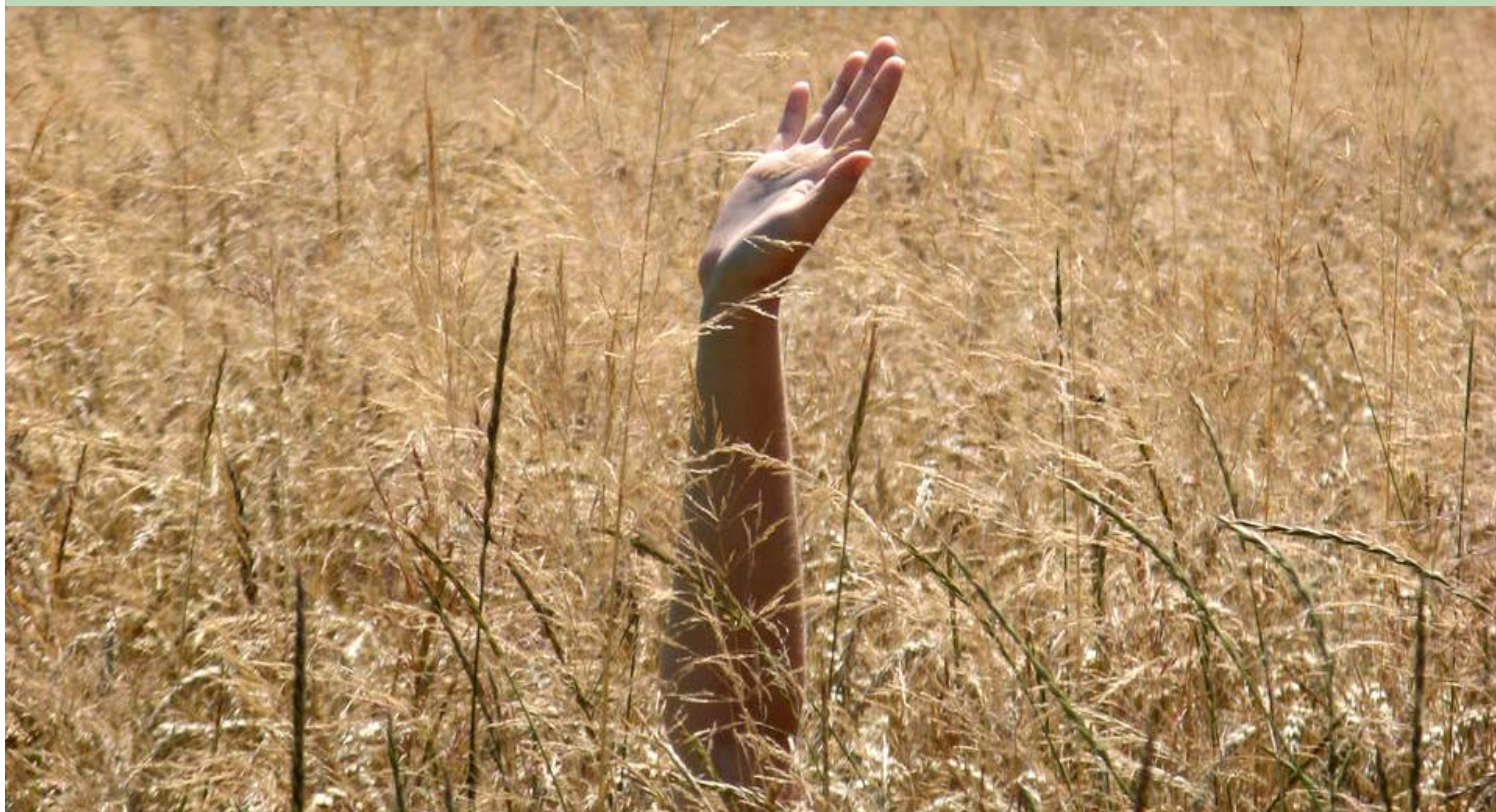
Za rôznych vlád rôzne, ale nikdy to nebolo super. Ministerstvo aj vláda mnohé veci skôr deklarovali, než naozaj vykonávali. Bohužiaľ za tejto vlády sa k pasívnosti v mnohých oblastiach pridali aktivity, ktoré ťažko vnímať ináč ako proti ochrane prírody. Ale verím tomu, že raz bude ministerstvo, o ktorom bude môcť v zahraničí rozprávať s hrdosťou. Aj keď neviem, či v tomto nie som idealista.

7. Ako vidíš ekonomickú globalizáciu a jej dopad na životné prostredie?

Positívne aj negatívne. O negatívach sa hovorí dosť veľa nielen v treťom sektore. Už som rozprával o eurofondoch, a sú tu aj iné veci. Podľa mňa je ale väčšina negatív spôsobená najmä nezáujmom ľudí o následky svojich činov ale aj o to, čo sa deje okolo nich. Vždy sa nájdu ľudia čo chcú zneužiť čo sa dá, a takito ťa-

POKRAČOVANIE ROZHOVORU NA NASLEDUJÚCEJ STRANE -->

žia práve z nezáujmu a nevšímavosti ľudí. Globalizácia má ale aj pozitíva. Pri tej záplave informácií z celého sveta sa nemôže nikto vyhovárať, že nemôže vedieť, čo svojím životným štýlom spôsobuje. Je to najmä o nechote, nechuti takéto informácie vnímať. Taktiež získavať medzinárodnú podporu pre kampane je oveľa jednoduchšie. Globalizácia tiež umožňuje získavať peniaze na mnohé dobré ciele, ktoré by sa inak nedali zrealizovať. A čo sa mi asi najviac páči na globalizácii, umožňuje strety rôznych kultúr, čím uľahčuje odstraňovanie predsudkov. Pre mňa je ťažko rozhodnúť či je globalizácia zlá alebo dobrá, skôr ide o to pre koho, kde a v čom. Globalizácii sa nedá u nás v súčasnosti už vyhnúť, keby mal človek používať v živote len slovenské výrobky, neprežil by. Dá sa vyberať veľkosť ekologickej stopy, ale nezanechať žiadnu sa nedá.

8. Teraz podme od „vyšších“ tém k praxi. Ako Ty sám žiješ? Žiješ ekologicky?

To je zaujímavá otázka. Nevieam, čo všetko zahŕňa ekologický život, ale snažím sa žiť zodpovedne. Premýšľam nad tým, čo spôsobujú moje činy, a či ich nemôžem konať ináč, udržateľnejšie, zodpovednejšie. Bohužiaľ, v meste sa mnohé veci nedajú robiť ekologickejšie, nie je tu na výber. A na vidieku je síce viac možností, ale zase pokiaľ chce človek robiť aj nejakú ochranárčinu, tak je to na vidieku ťažšie. Takže je to pre mňa také dilema, ako veľmi ekologicke žiť a ako veľmi zachraňovať svet. Oba spôsoby sú prejavom zodpovednosti. U mňa sa tieto štádiá striedajú, už som žil aj na lazoch:) Momentálne som v štádiu, že sa snažím žiť viac ochranársky a teda mestský život. Takže v niektorých veciach určite nie som najekologickejší, v iných dúfam áno.

9. Prečo to robíš? Si šťastnejší? Zdravší? Múdrejší?

Nevieam či som múdrejší, podľa niektorých skôr čoraz väčší blázon:) Zdravie má pre mňa význam, ale nepatrím k ľuďom, ktorí

podriaďujú svoj život vo všetkom zdraviu. A šťastie sa snažím hľadať niekde hlbšie než je to, čo kupujem alebo nekupujem. Takže odpoveď na túto otázku je trochu iná, a musím sa znovu vrátiť k môjmu čistému svedomiu. Tým, že sa snažím čo najviac vedieť o následkoch mojich činov a vyberám si podľa toho, ktoré veci robiť a ktoré nie. Takže odpoveď asi je, že to robím aby som bol spokojný zo svojím životom a mal pokoj od svojho svedomia.

10. Čomu sa venuješ v Priateľoch Zeme - SPZ?

Momentálne sa snažím koordinovať nórsky projekt, a zároveň hľadám spôsoby ako posunúť organizáciu ďalej aj novými smermi. S tým mám teraz najviac práce, ale snažím sa popritom venovať aj košickým kauzám a postupne čoraz viac na seba brať kampane.

11. Aké úspechy alebo čo by si chcel dosiahnuť v rámci činnosti Priateľov Zeme v blízkej a ďalej budúcnosti?

Chcel by som organizáciu v prvom rade stabilizovať a priblížiť ľuďom. Myslím si, že zmysel činnosti Priateľov Zeme - SPZ má väčšiu hodnotu, ak prináša osov komunitám aj jednotlivcom, a preto treba čo najviac komunikovať s ľuďmi. Zároveň by som chcel, aby si Priatelia Zeme - SPZ udržali svoj odborný kredit.

12. Keby si nebol v Priateľoch Zeme, čo by si rád robil?

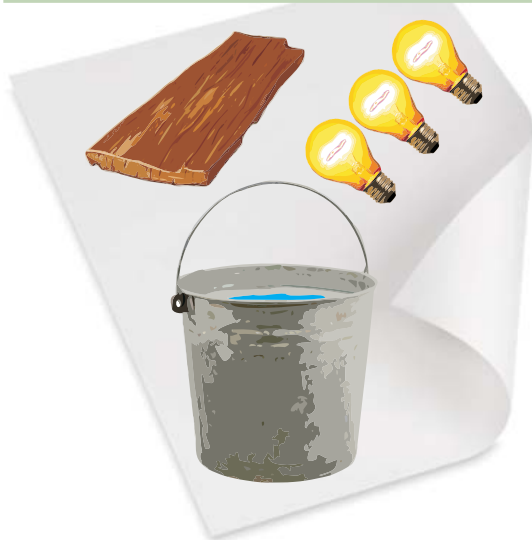
Najradšej by som sa prechádzal po Veľkej Fatre:) To ale samozrejme nie je také jednoduché, človek musí aj z niečoho žiť. Takže ďalším snom je to, aby som našiel na život miesto, kde by ľudia dokázali žiť bez toho, aby svoje prostredie viac ničili ako šetрили. Bohužiaľ stačí jeden človek z komunity a dokáže pre vlastnú chamtivosť zničiť priestor na život pre celú komunitu. Preto mám obavy, že sa mi skôr splní sen o prechádzaní sa vo Veľkej Fatre.

Certifikovaná ekologická drogéria
Umývanie - Pranie - Upratovanie
... pre človeka a prírodu

www.sonett-info.sk

Šetrné papierovanie

Pamätáte si ešte časy, keď si ľudia papier ako tak vážili? Nie, nevravím o časoch papyrusu alebo prvej kníhtlače, ale o dobe pred možno dvomi, tromi desiatkami rokov späť. Nevieť, či si ešte dnes školáci vytrhávajú zo starých zošitov prázdne strany a odkladajú si ich na poznámky, alebo či do škôlok nosia rodičia jednostranne použité papiera zo svojich kancelárií, aby ich ratolesti mali na čo kresliť. Vidím však, ako je to u mnohých z nás s papierom teraz.

Papier je v dnešnej dobe samozrejmosť, ktorej je všade dosť a stále pribúda... aj v smetných nádobách. Na výrobu papiera, tak ako aj všetkých ostatných materiálov je treba vyťažiť drevo, spotrebovať množstvo vody, energie a znečistiť ovzdušie nemalým množstvom emisií z papierenských tovární. Z celkového množstva odpadu tvorí papier až 20 %. Z veľkej časti je to však aj papier, ktorý vôbec nemusel byť použitý, alebo mohol byť použitý znovu.

Vo väčšine kancelárií, inštitúcií, úradov sa spotrebuje obrovské množstvo kancelárskeho papiera. Žiaľ, praxou v týchto úradoch je jednostranná tlač alebo kopírovanie, čo je často spôsobené len pohodlnosťou alebo zaneprázdnením pracovníkov. Len minimum úradov má zavedený separovaný zber, preto tento papier definitívne končí pravdepodobne nevytriedený na skládke.... a musí sa znovu vyťažiť drevo, spotrebovať energia a voda, aby sa vyrobil nový papier.

Vedeli ste, že

- pri výrobe papiera sa používa viac ako 800 rôznych chemikálií, z ktorých viaceré sú toxické a rakovinotvorné a o niektorých ďalších nemáme žiadne toxikologické informácie?
- pri bielení papiera sa ešte niekedy používa aj agresívny chlór?
- na výrobu jedného listu bieleho nerecyklovaného papiera spotrebujeme 120 g dreva, dve vedrá vody a energiu potrebnú na svietenie 100 W žiarovky asi 4 hodiny?
- na výrobu jedného listu 100 % recyklovaného papiera nespotrebujeme žiadne drevo a použijeme len 1 pohár vody a energiu potrebnú na svietenie 100 W žiarovky len niečo vyše jednej hodiny?
- na Slovensku vyhodíme denne viac ako 1000 ton papierového odpadu, ktorý by zaplnil takmer 1 km dlhý nákladný vlak a toto množstvo sa alej zväšuje?

- papierenský priemysel vyprodukuje spoločne trikrát viac emisií CO₂ za jeden rok, než letecká doprava? Za jedným kilogramom štandardného bieleho papiera bez podielu recyklovaných zložiek možno nájsť až 6,3 - 9,8 kg emisií CO₂.

Len triediť naozaj nestačí

Práve v dnešnej dobe tzv. krízy v odpadovom hospodárstve, je nevyhnutné začať sa

správať podľa toho, čo hovorí hierarchia pre nakladanie s odpadom. Tá kladie dôraz na predchádzanie vzniku odpadu, čiže aj rozumnú spotrebu. Naučiť sa to môžeme aj na príklade šetrnej a teda aj rozumnej spotreby papiera:

- **Tlačme len to, čo je nutné.** Pôvodná predstava, že nám informačné technológie nahradia mnoho papiera sa nepotvrdila, práve naopak, dnes si mnohé informácie, ktorými sme každodenne zahlcovaní, môžeme ľahko vytlačiť a preto to často využívame. Príkladom je aj Národná rada SR, v ktorej sa poslancom pri každom zasadnutí dostáva na stôl obrovská hromada papierov (často úplne zbytočne), pritom má každý poslanec k dispozícii vlastný notebook, cez ktorý si príslušné dokumenty môže prečítať. Záleží preto len na nás, aby sme pozorne zvažili, či to, čo chceme tlačiť, je naozaj potrebné a stojí za „vyhodenie“ ďalšieho papiera.
- **Používajme papier na písanie, tlač aj kopírovanie z oboch strán** - doma, v kancelárii, v škole (aj jednostranne popísaný papier sa dá použiť ako „šmirák“ na tlač alebo poznámky). Študenti Vysoké školy ekonomickej v Prahe zaviedli na svojej škole v rámci projektu ekologizácie školy obojstrannú tlač. Vypočítali, že pri spotrebe 1 milióna listov tlačeného papiera môžu obojstrannou tlačou ušetriť až 1/3 papiera, čo prinesie úsporu energie vo výške 5,62 MWh a redukciu emisií CO₂ o 2356 ton a tiež finančné úspory.
- **Používajme recyklovaný papier.** Kvalitný kancelársky 100% recyklovaný papier je vhodný do tlačiarň a kopírokov, v maloobchodoch je ho však kvôli nízkemu dopytu minimum. Dá sa ale objednať prostredníctvom veľkoobchodných sietí a zásielkových obchodov s kancelárskymi potrebami (kontakty poskytneme u nás v kancelárii). Okrem recyklovaného kancelárskeho papiera možno používať recyklované obálky, zošity, obaly ale aj hygienické potreby.
- **Nalepme si na schránku nálepku „Nevhadzujte reklamy“** (na požiadanie vám ju zašleme). Obmedzíme tak množstvo zbytočného papiera, ktorý končí poväčšine v koši.
- Využime celú plochu papiera. Kúsky papiera sa dajú použiť na poznámky.
- Miesto papierových vreckoviek radšej používajme textilné, opakovane použiteľné.

Katarína Vráblová

Ekokvíz

Pre Vaše povzbudenie a otestovanie ako ste EKO sme pre Vás pripravili krátky ekokvíz. Ak čítate náš časopis alebo našu web stránku odpoviete ľahko na otázky. Pomedzi úspešných riešiteľov vyžrebujeme 1 darček od firmy Sonett.

Riešenia je potrebné poslať do 20. apríla 2009 na adresu Priatelia Zeme P. O. BOX H - 39, 040 01 Košice alebo na e-mailovú adresu spz@priateliazeme.sk.

OTÁZKA Č. 1: KTORÝ JE NAJEKOLOGICKEJŠÍ SPÔSOB DOPRAVY?

- A, auto
- B, vlak
- C, autobus

OTÁZKA Č. 2: KTORÝ Z UVEDENÝCH JE NAJEDNODUCHŠÍ A NAJLACNEJŠÍ SPÔSOB ÚSPORY TEPLA?

- A, zateplenie budovy
- B, výmena okien
- C, umiestnenie reflexnej hliníkovej fólie medzi radiátorom a stenou

OTÁZKA Č. 3: KOLKO KOMUNÁLNEHO ODPADU VYPRODUKUJE JEDEN OBČAN ROČNE?

- A, 86 kg
- B, 309 kg
- C, 157 kg

OTÁZKA Č. 4: KTORÝ Z UVEDENÝCH ELEKTROSPOTREBIČOV JE ENERGETICKY NAJŠETRNEJŠÍ VÝROBOK?

- A, s označením energetickej účinnosti triedy E
- B, s označením energetickej účinnosti triedy D
- C, s označením energetickej účinnosti triedy A

OTÁZKA Č. 5: AKO ZNIE ODPADOVÁ HIERARCHIA?

- A, recykluj, znovupoužívaj, minimalizuj
- B, minimalizuj, znovupoužívaj, recykluj
- C, znovupoužívaj, recykluj, minimalizuj

OTÁZKA Č. 6: AKÉ PERCENTO TVORÍ BIOODPAD Z HMOTNOSTI KOMUNÁLNEHO ODPADU?

- A, 0,5-1%
- B, 10-12%
- C, 40-45%

OTÁZKA Č. 7: KDE SA NAJVIAC VYUŽÍVA PVC V EURÓPE?

- A, v stavebníctve
- B, pri výrobe nábytku
- C, pri výrobe motorových vozidiel

OTÁZKA Č. 8: KTORÝ OBAL BY SME MALI VYBRAŤ PRI NÁKUPE CHLEBA?

- A, papierový
- B, vlastný obal
- C, plastový

OTÁZKA Č. 9: KTORÁ JE NAJLEPŠIA MOŽNOSŤ PRE STARÉ ŠATSTVO, KTORÉ UŽ NEPOTREBUJEME?

- A, vyhodenie do kuka nádoby
- B, spálenie
- C, odovzdanie na charitu alebo iné využitie napr. pri patch-worku

OTÁZKA Č. 10: ZVÝŠKY Z JEDÁL A POKOSENEJ TRÁVY S KONÁRMÍ JE VIAC EKOLOGICKÉ:

- A, vyseparovať a vyhodiť zvlášť
- B, kompostovať
- C, spáliť

Ako sa Vám páčia Naše Ekolisty?

Rok 2009 je rokom zmien. Pomôžte nám zmeniť, vylepšiť naše Ekolisty, veď je to časopis nás všetkých! Odpovedzte na otázky, napíšte Váš názor a buďte spoluvytvorcom nášho časopisu. Váš názor nás zaujíma!

1. Vaše najobľúbenejšie rubriky:

- 1.
- 2.
- 3.

(Ak máte len jednu, môžete napísať len jednu)

2. Akú rubriku by ste z Ekolistov vyhodili? Prečo?

3. Aké témy by ste v Ekolistoch privítali - o čom sa chcete viac dozvedieť?

4. Privítal/a by som tieto novinky v Ekolistoch (prosím označte):

- rozhovor s aktivistami
- občianske poradenstvo
- návody, ako si založiť OZ, ako sa angažovať vo verejných veciach
- záhradkárčenie
- ekohádanky, ekokvíz
- komiks
- linky na zaujímavé webstránky
- vtipy
- tvorba čitateľov Ekolistov: napr. básničky, ekopovedky
- iné, napíšte:

5. Ste spokojný/á so štýlom a designom časopisu? Ak nie, prosím napíšte čo by ste zmenili:

6. Máte nápady? Napíšte nám ich:

VÁŠE ODPOVEDE A NÁVRHY POSIELAJTE NA ADRESU PRIATELIA ZEME P. O. BOX H - 39, 040 01 KOŠICE ALEBO NA E-MAILOVÚ ADRESU SPZ@PRIATELIAZEME.SK

Dozvedel som sa, že chcem vyrúbať stromy v blízkosti môjho domu. No na pohľad nevidím žiadnu príčinu. Stromy vyzerajú zdravo a poskytujú tieň hrajúcim sa deťom. Chcel by som poznať dôvody vedúce k výrubu stromov a prípadne i výrub zastaviť. Dá sa to? Ako mám postupovať?

Dreviny sú významnou zložkou životného prostredia. V krajine plnia nezastupiteľné funkcie a v mestskom prostredí o to viac. Práve tam vystupujú do popredia predovšetkým renaturalizačná (sprírodňovacia) funkcia, asanačná (ozdravovacia) funkcia a psychologická funkcia.

Prvoradým cieľom ochrany drevín je ich nepretržité udržiavanie v dobrom zdravotnom stave tak, aby mohli plniť svoje funkcie. Tento stav sa dosahuje starostlivosťou o ne v podobe včasných a odborných ošetrovaní. Výrub drevín sa uplatňuje len vo výnimočných a hlavne odôvodnených prípadoch.

A teraz konkrétne k otázke...

Najskôr posúďte, či stromy rastú mimo lesa alebo v lese. Les neznamená len taký les, kam zvykneme chodiť na huby, ale i les, ktorý už les síce nepripomína, no v označení druhu pozemku je uvedené „les“.

Ak stromy rastú mimo les, súhlas na výrub drevín udeľuje príslušná obec, na ktorej území stromy rastú.

Ak stromy rastú v lese, súhlas na výrub drevín udeľuje príslušný Obvodný lesný úrad.

Podľa toho, kde stromy rastú, vydajte sa na príslušný úrad.

V tejto odpovedi sa zameriame na problematiku výrubov stromov rastúcich mimo les.

Na príslušnom obecnom úrade sa informujte, v akom štádiu správneho konania o výrube sú stromy, o ktoré sa zaujímate.

- Ak je na tieto stromy vydané právoplatné rozhodnutie o výrube, vyžiadajte si jeho kópiu. Keďže ide o verejnú listinu, máte na to plné právo. Po preštudovaní rozhodnutia o súhlase zvážte, či dôvody výrubu sú opodstatnené. Ak nadobudnete dojem, že dôvody výrubu sú neopodstatnené alebo to zo svojho pohľadu neviete dostatočne posúdiť, môžete podať podnet na preskúmanie rozhodnutia vo veci výrubu stromov na príslušný Obvodný úrad životného prostredia. Pokiaľ OÚŽP zistí, že rozhodnutie bolo vydané v rozpore so zákonom, rozhodnutie zruší alebo ho zmení.
- Ak sú stromy práve predmetom prebiehajúceho konania o výrube, môžete sa prihlásiť do konania za podmienky, že ste členom občianskeho združenia, ktorého cieľom uvedeným v stanovách združenia je ochrana prírody a krajiny. Ak ním nie ste, spojte sa s takýmto občianskym združením a požiadajte ho v tejto veci o pomoc. Občianske združenie má právo zapojiť sa do konania o výrube a to požiadanim o účasť v konaní. Týmto spôsobom môže vo veľkej miere ovplyvniť vývoj konania a priamo pozorovať jeho priebeh. Pokiaľ by zaznamenalo porušenie zákona, môže o tejto skutočnosti upovedomiť príslušný úrad OÚŽP, ktorý v uvedenej veci bude ďalej konať.

„Stromy sú ako svätostánky. Kto sa vie s nimi rozprávať a kto ich vie počúvať, dozvie sa pravdu.“

Hermann Hesse

Lenka Beznáková

Priateľov Zeme - SPZ finančne podporili:

PROJEKT „VIAC RECYKLÁCIE, MENEJ ZNEČISTENIA“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA, NÓRSKEHO FINANČNÉHO MECHANIZMU A ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

Mediálni partneri:

Pri realizácii aktivít Priateľov Zeme - SPZ pomohli:

Maja Potočnáková, Lenka Rusnáková, Johny Vozár, Binh Nguyen Thi Thanh, Dominika Stupárová, Juraj Bačík, Radoslav Plánička, Renáta Malastová, Ďuri Hajdú, Pali Stranovský, Marián Ontkoc, Tamara Slovinská, Vesna Verešová, Barbora Johanssonová, Janka Soget, Elena Kovaničová, Miriam Povolná, Tomáš Rajnic, Eva Határová, Feri Liško, Rado Makáš, Michal Čorný, Lucia Šepitková...

Ďakujeme Vám